

Svensk utrikesdebatt inför utlandet

På anmodan av Carnegiesticif-telsen har Utrikespolitiska institutet låtit utarbeta en redogörelse för den svenska utrikesdebatten i vad den angår FN, neutralitetspolitiken och därmed sammanhängande frågor. Arbetet har uppdragits åt professor Elis Håstad och föreligger nu på svenska ("Den svenska utrikesdebatten om FN och alliansfrihet"); boken utkommer självfallet även på engelska i en skriftserie där bidrag från skilda länder samlas. Man kan sålunda utgå från att professor Håstads skrift i utlandet kommer att framstå som en auktoritativ presentation av den svenska diskussionen på dessa områden.

I denna sin egenskap har skriften utan tvivel förtjänster. Den är klar, översiktlig, i huvudsak ytterst omsorgsfull i formen med en uppenbar vilja till objektivitet. Men även svagheterna är påfallande. Vad som ges är referat, knappast någon analys. Man har känslan att författaren tror sig kunna nå opartiskhet blott genom att reproducera vad som sagts och skrivits, smått och stort, dumt och klokt. En bearbetning som leder till koncentration på det väsentliga, som utmönstrar likgiltigheter och tokerier för att få fram och mot varandra ställa de centrala och rimliga argumenten, har Håstad inte velat, kunnat eller hunnit åstadkomma. Han når inte längre än till den torftiga form av objektivitet som består i att inläggen redovisas och i någon mån systematiskt uppdelas efter olika tankegångar.

Med debatt tycks författaren främst mena riksdagsdebatt, inte så att pressen förbigås, men väl så att riksdagsdebatterna blir ojämförligt mera fullständigt refererade. Nu är det emellertid så att utrikesfrågorna främst behandlats i pressen, medan riksdagen i det hela ägnat dem mycket ringa intres-

se; debatter för debatterandets egen skull har däremot sällan uppstått, såsom Håstad vackert uttrycker saken. Koncentrationen på vad som sagts i riksdagen leder därför till en snedvridning av hela framställningen. Frågan om Sveriges inträde i Atlantpakten har föga berörts i riksdagen, medan exempelvis avståndstagandet från Kinas politik i Korea vid ett tillfälle ledde till omfattande riksdagsdebatter; därför ägnas åt den förra frågan — den utan jämförelse viktigaste och mest omstridda — ungefär en tredjedel av det utrymme som ges åt den senare. Mot denna anmärkning kan inte riktas kritiken att boken skall handla mest om FN, ty också Europarådet och andra dylika frågor som varit före i riksdagen blir relativt ingående omskrivna. Nej, vad som sägs i riksdagen — även om det är helt ointressant även ur opinionssynpunkt — anses av något skäl väsentligt; ett befängt inlägg av Georg Branting eller ett förnumstigt inlägg av Håstad själv citeras sida upp och sida ner, medan de tidningsartiklar i vilka riksdagsmännen funnit sina argument knappast blir uppmärksammade. (Dagens Nyheter har jämförelsevis litet att klaga över, det bör betonas; de hundratals ledare som vi skrivit i dessa frågor blir summerade med nästan samma respektfulla utförlighet som ett inlägg av en riksdagsledamot.)

Med denna metod blir det lätt att gå förbi viktiga och principiella frågor rörande svensk opinion i utrikesfrågor. Varför är partierna så ointresserade av utrikespolitik, varför har de varit så eniga — trots brytningarna bland de icke politiskt professionella —, varför undviker de ledande politikerna utrikesdebatter

utanför (och om möjligt i) riksdagen? Det är frågor som just när det gäller att ge utlandet en bild av Sveriges hållning borde stå i allra första rummet, det är också frågor som påkallar vetenskaplig analys i alldeles särskild grad. Men här finner vi knappast ett försök till belysning i boken — och det är självfallet lättare att fylla sidorna med likgiltiga citat. Håstad antyder inte ens det förhållande som väl dock på alla håll tyst erkänns vara ett viktigt inslag, nämligen att partiledningarna genomgående värjer sig mot krav på offentliga deklarationer och debatter i dessa ämnen, att man helt enkelt — av skäl som här många gånger berörts — är rädd för dem.

I det slutkapitel som utgör ett svagt försök till sammanfattning försäkrar Håstad att "den alliansfria linjen haft stödet av en överväldigande majoritet, framför allt i riksdagen, men säkerligen också i folket". Håstad refererar ett stort antal opinionsundersökningar, men han säger ingenting om undersökningarna år 1949 och 1952; enligt den första ville nästan hälften, enligt den andra nära en tredjedel av de demokrater som hade någon åsikt att Sverige skulle inträda i Atlantpakten. Vi tror gärna att här föreligger rent slarv, inte avsiktlig tillrättaläggning. Men det vore ousäktligt om dessa uppgifter uteslöts ur en halvt officiell redogörelse i ämnet, avsedd för utländska läsare. Sannolikt stöds neutralismen för närvarande av en betydande majoritet, och någon majoritet för den motsatta linjen har säkerligen aldrig funnits. Men de anförda opinionsundersökningarna bör dock inte vräkas bort därför att de är otjänliga för den förda politikens anhängare.

De kritiska anmärkningarna mot Håstads arbete är sannolikt i viss mån betingade av en kritisk hållning mot den svenska neutralitetspolitiken. Men alldeles oberoende av detta står det klart att den utgivna skriften är en föga givande, på vissa punkter direkt missvisande, presentation av svensk debatt och svensk opinion.